

Natalia Szolucha, Katarzyna Radwańska
Studenckie Koło Naukowe Studentów Zakładu Rolnictwa
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

ROLA OGRODU W GOSPODARSTWIE AGROTURYSTYCZNYM

Streszczenie

Ogród od zawsze był częścią ludzkiego życia. Zapewniał ludziom pożywienie oraz zioła lekarskie, był wykorzystywany w celach odpoczynkowych, rekreacyjnych czy użytkowych. W obecnych czasach takie role pełnią dalej ogrody w gospodarstwach agroturystycznych. W pracy, na podstawie literatury przedmiotu, przedstawiono możliwości zagospodarowania terenu zieleni wokół gospodarstwa agroturystycznego w taki sposób, aby dawał on odpoczynek oraz był atrakcją dla odwiedzających.

Słowa kluczowe: ogrody wiejskie, gospodarstwo agroturystyczne, strefy funkcjonalne

Wstęp

Jedną z form turystyki wiejskiej jest agroturystyka, która oferuje wypoczynek, aktywności rekreacyjne, bazę noclegową oraz gastronomiczną w funkcjonującym gospodarstwie rolnym, prowadzącym produkcję roślinną i/lub zwierzęcą (Zawadka, 2010). W gospodarstwie agroturystycznym codzienne zajęcia gospodarzy, ich obyczaje, a także bezpośredni kontakt ze zwierzętami i produkcją rolniczą są dodatkowo atrakcją dla gości (Kałużny, Hanus-Fajerska, 2016).

Nieodzownym elementem gospodarstwa agroturystycznego jest infrastruktura, która tworząc bazę towarzyszącą, uzupełnia bazę noclegową i gastronomiczną. Przyjezdni wybierając miejsce na odpoczynek uwzględniają nie tylko na lokalizację czy cenę danego gospodarstwa, ale również zwracają uwagę na otoczenie zabudowy wiejskiej oraz możliwości jakie stwarzają tereny zieleni do biernego czy aktywnego wypoczynku (Połucha, Marks, 2011).

Styl ogrodu stanowi charakter danego miejsca, jest ściśle związany z upodobaniami grupy docelowej oraz zależy od umiejscowienia danego gospodarstwa czy od jego specjalności. Obejmuje on rodzaj wykorzystanych materiałów do budowy małej architektury oraz gatunki i odmiany roślin, które są wykorzystywane do obsadzeń ogrodów. Ogromna część ogrodów, które położone są na obszarach wiejskich, zakładane są według utartych, gotowych schematów, do których wykorzystywane są łatwe w uprawie kompozycje roślinne. Szeroki wy-

bór oraz dostępność materiału szkółkarskiego oferującego różnorodne gatunki roślin obce dla rodzimej flory, a także nieumiejętny dobór małej architektury sprawiają, że często styl takich terenów zieleni odbiega od pejzażu wsi oraz otaczającego go krajobrazu. Granica pomiędzy otoczeniem zabudowy wiejskiej, a tradycyjnym krajobrazem wiejskim powinna być zatarta dlatego też kształtowanie terenów zieleni gospodarstw agroturystycznych powinno opierać się na tradycyjnych założeniach kompozycyjnych, pozwalających na zachowanie dawnego charakteru ogrodów na obszarach wiejskich. Nasadzenia wokół gospodarstwa powinny skupiać także przedstawicieli rodzimych gatunków flory lub gatunków, które mocno zadomowiły się na danym obszarze. Rodzime gatunki roślin w agroturystyce odzwierciedlają krajobraz, w którym jest zlokalizowane gospodarstwo. Ponadto, są też tańsze i bardziej przystosowane do warunków klimatyczno-glebowych, niż gatunki egzotyczne. Takie rozwiązanie przyczyni się do zwiększonego zainteresowania turystów a także do kultywowania tradycji danego regionu i zachowania dziedzictwa narodowego. Zagospodarowanie terenu wokół zabudowań powinno mieć jednolity charakter, dzięki czemu dane gospodarstwo nie będzie mieszanką niepołączonych ze sobą elementów, będzie spójne i nie będzie wprowadzało chaosu utrudniającego odpoczynek turystom (Kałużny, Hanus-Fajerska, 2016).

We współczesnych gospodarstwach agroturystycznych przydomowe aranżacje terenów zieleni zmniejszyły swoją wartość co doprowadziło do zmniejszenia ich wielkości czy zmiany charakteru na nowoczesny styl. Te zmiany w ogrodach przyczyniają się do zanikania pierwotnego charakteru ogrodów wiejskich, co również skutkuje zanikiem, a nawet utratą rodzimych gatunków roślin. Dlatego też celem pracy było przedstawienie potencjału ogrodu wokół gospodarstwa agroturystycznego w taki sposób aby zachował on charakter ogrodu wiejskiego oraz był atrakcyjny dla gości i pozwolił im na odpoczynek.

Strefy ogrodowe w agroturystyce

Teren znajdujący się w otoczeniu zabudowy wiejskiej powinien być podzielony przynajmniej na trzy strefy: reprezentacyjną, rekreacyjną oraz produkcyjną (użytkową). Wydzielenie ich pozwala na urządzenia funkcjonalnej i estetycznej przestrzeni wokół gospodarstwa oraz podnosi komfort użytkowania. Wielkość oraz uposażenie tych przestrzeni są zależne od docelowej liczby oraz charakteru użytkowników. Do funkcji stref dostosowuje się elementy zagospodarowania, gatunki roślin czy obecność małej architektury. Granice między strefami powinny być płynne, wyznaczone przez zabudowania bądź naturalne ogrodzenia (np. żywopłoty, szpalery drzew i krzewów) (Polucha, Marks, 2011).

Najmniejszą część ogrodu, ale bardzo ważną, stanowi strefa reprezentacyjna czyli przedogródek, który obejmuje frontową część gospodarstwa (fot. 1., fot. 2.).

Jest to wizytówka gospodarstwa. W tej części wybór gatunków roślin powinien nawiązywać do roślinności jaka jest używana w ogrodach wiejskich (Zubkiewicz, 2005, Kałużny, Hanus-Fajerska, 2016). Stosowana tutaj roślinność kwitnąca powinna cechować się intensywną barwą, kwiaty powinny być okazałe i obficie kwitnące. Powinny być to gatunki rodzime lub trwale zadomowione w rodzinnej florze. Do gatunków jednorocznych i bylin, spełniających te wymagania należą m.in. tulipany, szafirki, maki, floksy, astry, chryzantemy, komosy, bratki, fiołki. Poza typowo ozdobnymi gatunkami, w ogrodach przydomowych mogą być wykorzystywane także gatunki dzikorosnące, w uprawach uważane za chwasty, takie jak: dziewanna, kocanki, mniszek, babka zwyczajna. Spośród krzewów i drzew, gatunkami, które wpiszą się w styl ogrodu wiejskiego są lilaki, kaliny, hortensje, róże, bzy, klony, lipy, kasztanowce ale również gatunki owocowe, jak: porzeczka, agrest, malina, jabłoń, grusza czy wiśnia (Zubkiewicz, 2005). W przedogródku wskazana jest obecność naturalnych i łatwo dostępnych materiałów budowlanych, nawiązujących stylem do danego miejsca: kamień, drewno, wiklina lub metal o lekkiej konstrukcji (Kałużny, Hanus-Fajerska, 2016). W tej części mogą znajdować się także oczka wodne oraz fontanny (Polucha, Marks, 2011).

Fot. 1. Przedogródek w gospodarstwie agroturystycznym „Doboszówka” w Modliborzycach
Źródło: strona internetowa gospodarstwa.

Fot. 2. Przedogródek w Gospodarstwie Agroturystycznym „Pod Bocianem” w Sieroszewicach
Źródło: strona internetowa gospodarstwa.

Miejsce położone za budynkiem mieszkalnym, przeznaczone powinno być do aktywnego i biernego wypoczynku indywidualnego lub w gronie rodziny i przyjaciół. Jest to strefa rekreacyjna spełniająca funkcje wypoczynkową i sportową. Ta część ogrodu może zaczynać się już od samego tarasu, gdzie mogą znajdować się meble ogrodowe umożliwiające spędzanie czasu na świeżym powietrzu podczas spożywania posiłków (Kałużny, Hanus-Fajerska, 2016). Nie wielkim kosztem zaaranżować można przestrzeń, która sprawdzi się jako boisko a w upalne dni zostanie wykorzystana do ustawienia rozkładanego basenu, który pozwoli na ochłodę. W obrębie tej strefy mogą znaleźć się także zbiorniki wodne z plażą i/ lub drewnianym pomostem, altany, miejsce na ognisko/ palenisko, czy też grill. Turyści wybierając gospodarstwo turystyczne, kierują się także sposobem, w jakim będą odpoczywać: czy aktywnie poprzez uprawianie różnego rodzaju sportów czy relaksując się przez wyciszenie i odpoczynek. Dlatego też ważne jest, aby ogród zapewniał przestrzeń dla obu czynności. Coraz częściej goście podróżujący z dziećmi, poszukują także miejsca, gdzie ich pociechy mogły spędzić czas. Dlatego też w części rekreacyjnej pojawiają się coraz częściej place zabaw oraz piaskownice (fot. 3). Czerwińska-Jaśkiewicz (2012) w badaniach dotyczących wymagań turystów wobec produktu agroturystycznego ukała, iż blisko 40% ankietowanych wskazało na potrzebę zapewnienia w gospodarstwie agroturystycznym ogrodu, a także dodatkowych udogodnień w formie dziecięcego placu zabaw oraz grilla.

Fot. 3. Strefa rekreacyjna w Gospodarstwie Agroturystycznym „Willa Przy Potoku” w Tyliczu
Źródło: strona internetowa gospodarstwa.

W strefie rekreacyjnej powinna znaleźć się także przestrzeń dla miłośników ciszy i spokoju. Można wygospodarować ją, osłaniając naturalną barierą (zadrzewieniami, zakrzewieniami bądź konstrukcjami z naturalnych materiałów budowlanych) oraz wprowadzić elementy umożliwiające relaks, tj. leżaki, hamaki, ławeczki, stoły czy altany (fot. 4, fot. 5.). Najkorzystniej w tej części ogrodu posadzić drzewa i krzewy owocowe, mogą się tu znaleźć także rośliny lecznicze, zielarskie lub używane w kosmetologii, np. szalwia, melisa, mięta, tymianek, rumianek, akşamitki, nagietki (Zubkowicz, 2005). W tej części ogrodu, bardzo ważny jest dobór roślin. Ze względu na charakter tej przestrzeni gatunki te powinny być bezpieczne dla dzieci, nie powinno się stosować roślin trujących, roślin posiadających ciernie lub kolce a także roślin wywołujących alergię (Półucha, Marks, 2011).

Fot. 4. Strefa rekreacyjna w Gospodarstwie Agroturystycznym „Rajskie Siedlisko” w Zbąszynie
Źródło: strona internetowa gospodarstwa.

Fot. 5. Strefa rekreacyjna w Gospodarstwie Agroturystycznym „Na Przysłupiu” w Nowicy
Źródło: strona internetowa gospodarstwa.

Gospodarstwa agroturystyczne tak jak pozostałe ośrodki rolnicze zajmują się uprawą roli i hodowlą zwierzęcą. Na tę działalność również należy przeznaczyć odpowiedni obszar (strefę użytkową), który oprócz prowadzenia produkcji rolniczej, może stanowić miejsce do nauki oraz rozwoju osobistego a także być atrakcją dla przebywających w gospodarstwie gości. W strefie użytkowej ogrodu mogą znaleźć się takie elementy jak ogródek warzywny (fot. 6) i sad (fot. 7). Miejsca te od dawna były stałym elementem w ogrodach wiejskich. Zapewniają świeże i naturalnie hodowane warzywa i owoce. Warto w tej części ogrodu, przygotować grządki dla gości, aby również oni mogli brać udział w prostych pracach związanych z pielęgnacją roślin, a także zbiorów plonu. Jest to nie tylko atrakcja dla dzieci, które mogą zerwać a potem zjeść ze smakiem warzywa czy owoce, ale również dla osób dorosłych. W takim ogrodzie przede wszystkim powinny znaleźć się gatunki, które mogą być spożywane w stanie surowym, np. sałata, rzodkiewka, roszpunka, marchew, kapusta, pomidory czy szczypiorek. Jest to także idealne miejsce do uprawy ekologicznej gatunków i odmian roślin warzywnych, które mają wysoką wartość odżywczą (jak np. bakłażan, rośliny dyniowate, warzywa liściowe) także odmian zapomnianych, np. pasternaku, skorzonery bądź nieznanych, np. tykwy pospolitej, miechunki pomidorowej (Sawicka, Krochmal-Marczak, 2005, Kałużny, Hanus-Fajerska, 2016). Nieodzownym elementem wiejskiej zagrody zawsze był sad, w którym uprawiano gatunki drzew owocowych (jabłonie, grusze, śliwy, wiśnie, czereśnie, brzoskwinie) oraz krzewów owocowych (porzeczki, maliny) stąd też w strefie użytkowej poleca się nasadzenia również tych roślin. Poza owocami, gatunki te stanowią także ozdobę wiosną w czasie kwitnienia (Kałużny, Hanus-Fajerska, 2016).

Fot. 6. Ogród warzywny w Gospodarstwie Agroturystycznym „Warmińskie Uroczysko” w Raszagu

Źródło: strona internetowa gospodarstwa.

Fot. 7. Pasieka w sadzie w Gospodarstwie Agroturystycznym „Owocowy raj” w Modłach Kolonia
Źródło: strona internetowa gospodarstwa.

Ciekawym dla turystów elementem jest również uprawa roślin miododajnych czy ziół przyprawowych i leczniczych używanych w kuchni i medycynie tradycyjnej. W strefie użytkowej, ze względu na bogactwo pokarmu dla pszczoł, w strefie użytkowej można umieścić także pasiekę. Barwne rośliny miododajne mogą otaczać ule, co sprawia iż ogród jest bardziej atrakcyjny nie tylko dla pszczoł ale również dla turystów. Zioła, nie tylko pozwalają delektować się pięknym zapachem i smakiem ale również wykazują działanie lecznicze, co także często wykorzystywane jest w gospodarstwach agroturystycznych do wytwarzania leczniczych naparów lub nalewek. Gatunkami polecanymi są: rozmaryn, szalwia, bazylia czy cząber. Piękne rabaty można stworzyć z bujnych kęp lubczyku, arcydzięgla i pierzastego kopru, pięknie kwitnących lawend, czarnuszek, szalwii, lebiodek i ogóreczników, a także czerwonozielonych bazylii, złotych melis (Zubkiewicz, 2005, Kałużny, Hanus-Fajerska, 2016).

Wnioski

Gospodarstwa agroturystyczne są często postrzegane jako wizytówka wsi. Zapewniają one nie tylko atrakcje turystyczne, ale stanowią one miejsce pielęgnujące tradycyjny charakter oraz swoisty, rustykalny styl. Prawidłowa aranżacja ogrodów w działalności agroturystycznej przyczynia się do zachowania ro-

dzimych gatunków roślin oraz uświadamiania sobie wagi posiadania właściwie urządzonej zieleni wokół domu.

Piśmiennictwo

1. Czerwińska-Jaskiewicz, M. (2012). *Wymagania turystów wobec produktu agroturystycznego*. Studium empiryczne. Zesz. Nauk. Uniw. Szcz., 701, 233-247.
2. Kałużny, K., Hanus-Fajerska, E. (2016) *Tereny zieleni gospodarstw agroturystycznych szansą na zachowanie tradycyjnych ogrodów wiejskich*, Czasopismo TOPIARIUS. Studia Krajobrazow, Tom 1/2016.
3. Polucha, I., Marks, E. (2011). *Zasady kreowania przestrzeni ogrodowej w gospodarstwach agroturystycznych*. Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis. Oeconomica, 64.
4. Sawicka, B., Krochmal-Marczak B. (2005). *Możliwości użytkowania różnych gatunków warzyw uprawianych w gospodarstwie agroturystycznym/ The possibility of the use of different species of vegetables grown on a farm*. Prace Naukowo-Dydaktyczne PWSZ w Krośnie/ Scientific and Educational Work PWSZ in Krosno, Chapter: Produkcja roślinna/ Plant production Publisher: PWSZ Krosno.
5. Zawadka, J. (2010). *Ekonomiczno-społeczne determinanty rozwoju agroturystyki na Lubelszczyźnie*. Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
6. Zubkowicz, R. (2005). *Projektowanie gospodarstw agroturystycznych z punktu widzenia architekta krajobrazu i zootechnika*. Architektura Krajobrazu.

Liczba znaków ze spacjami: 13 919 + grafika